

Петришин Олег Олександрович

кандидат юридичних наук, старший дослідник, вчений секретар НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ORCID: 0000-0002-6099-8832

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

У публікації досліджуються ключові виклики економічній безпеці України в умовах широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією. аналізуються наслідки військової агресії для різних секторів економіки, включаючи виробничу, фінансову, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, соціальну та продовольчу сфери. особлива увага приділяється впливу цих викликів на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Ключові слова: економічна безпека, Україна, воєнний стан, макроекономічна стійкість.

Oleh Petryshyn

PhD in Law, Senior Researcher, Scientific Secretary of the SRI of State Building and Local Government of the NALS of Ukraine

ORCID: 0000-0002-6099-8832

CURRENT CHALLENGES TO UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY AT THE NATIONAL AND LOCAL LEVELS

This publication examines the key challenges to Ukraine's economic security in the context of the large-scale war initiated by the Russian Federation. It analyzes the consequences of military aggression for various sectors of the economy, including production, finance, foreign economic relations, investment and innovation, social sphere, and food security.

Keywords: economic security, Ukraine, martial law, macroeconomic stability.

Економічна безпека держави є фундаментальною складовою національної безпеки, що забезпечує стійкість економічної системи до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захист національних економічних інтересів [1]. В

умовах широкомасштабної війни, розв'язаної Російською Федерацією проти України, питання забезпечення економічної безпеки набуває особливої актуальності та вимагає комплексного аналізу для розробки ефективних стратегій протидії існуючим викликам.

Широкомасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, спричинила фундаментальний негативний вплив на економічну безпеку держави як на загальнонаціональному, так і на місцевому рівнях. Незважаючи на це, Україні вдалося зберегти відносну макроекономічну стійкість і навіть покращити попередні прогнози економічної динаміки. Дане дослідження аналізує ключові виклики економічній безпеці України в умовах воєнного стану та окреслює пріоритетні напрями їх подолання.

Одним з найбільших викликів для економічної безпеки України є різкий економічний спад, спричинений згоранням ділової активності в умовах війни та неможливістю ведення бізнесу в окремих регіонах країни. Це супроводжується значним зменшенням трудового потенціалу через інтенсивні процеси міграції населення за кордон, велику кількість внутрішньо переміщених осіб та втрати цивільного населення. Додатковим фактором тиску на економіку є зростання індексу споживчих цін та зниження приватного споживання, що негативно впливає на загальний економічний стан країни.

За даними Державної служби статистики України, за підсумком 2022 року падіння ВВП становило 29,1% [2]. Однак, завдяки професійній роботі уряду, парламенту України, Національного банку України, системній допомозі міжнародних партнерів та високому рівню адаптивності бізнесу та населення, вдалося утримати економічний фронт. По результатах 2023 року відмічається поступове покращення стану економічної безпеки, хоча ризики залишаються значними й у 2024 році.

Для комплексного аналізу впливу воєнного стану на економічну безпеку України доцільно розглянути ключові складові цієї системи:

1. Виробнича безпека України зазнала серйозних випробувань через критичне скорочення промислового виробництва та прискорення темпів

деіндустріалізації економіки. Це призвело до зниження конкурентних позицій вітчизняних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках промислової продукції. Спостерігається тенденція до збільшення частки низькотехнологічної та сировинної продукції у структурі промислового виробництва, що посилює залежність внутрішнього ринку України від імпорту промислової продукції.

2. Фінансова безпека України стикається з низкою серйозних викликів, головним з яких є високий рівень дефіциту державного бюджету. Це пов'язано зі значними втратами податкових та митних надходжень до державного та місцевих бюджетів. Ситуація ускладнюється зростанням обсягів державного боргу та видатків на його обслуговування. Внаслідок обмеженості фінансових можливостей держави спостерігається недофінансування окремих статей видатків бюджету. Крім того, відбувається погіршення фінансової стійкості пенсійної системи, що створює додаткове навантаження на державні фінанси.

3. Зовнішньоекономічна безпека України зазнала значних втрат через руйнування чи пошкодження виробничих об'єктів, що призвело до суттєвого зменшення експортного потенціалу країни. Ситуація ускладнюється утрудненням експорту внаслідок руйнування чи ускладнення транспортної логістики. Це, в свою чергу, призводить до зростання негативного сальдо торговельного балансу. Додатковим викликом є посилення сировинної та низькотехнологічної спрямованості експорту, що негативно впливає на конкурентоспроможність української економіки на міжнародних ринках.

4. Інвестиційно-інноваційна безпека України стикається з серйозними викликами, зокрема через скорочення державних капітальних інвестицій та капітальних інвестицій у корпоративному секторі. Спостерігається згортання інноваційної активності в економіці та погіршення динаміки інвестиційних процесів у промисловості. Недостатній обсяг фінансування наукових досліджень і розробок створює додаткові перешкоди для інноваційного розвитку. Ситуація ускладнюється релокацією за межі України інноваційно активних компаній, що призводить до втрати інтелектуального та технологічного потенціалу.

5. Соціальна безпека України зазнає значного тиску через суттєве погіршення соціально-економічного становища вразливих верств населення. Спостерігається втрата можливостей зайнятості та поглиблення структурних диспропорцій на ринку праці. Значне зниження добробуту та якості життя населення супроводжується погіршенням умов життя значних груп населення через руйнування житла та цивільної інфраструктури. Масовий виїзд біженців за кордон та стрімке зростання кількості внутрішньо переміщених осіб створюють додаткове навантаження на соціальну систему країни.

6. Продовольча безпека України стикається з низкою викликів, зокрема через значні матеріально-технічні та фінансові втрати частини сільськогосподарських виробників. Спостерігається погіршення забезпеченості сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними засобами. Руйнування інфраструктури виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції призводить до зниження обсягів виробництва значущих видів сільськогосподарської продукції. Як наслідок, відбувається погіршення якості харчування населення, що створює додаткові ризики для здоров'я та благополуччя громадян.

7. На місцевому рівні спостерігається збільшення навантаження на соціальну інфраструктуру та ринок праці, особливо в густозаселених і традиційно праценадлишкових західних регіонах. Погіршується доступ до кваліфікованої медичної допомоги та отримання соціальних послуг через нестачу фахівців. У деяких регіонах виникають локальні дефіцити продуктів харчування, викликані утрудненням постачання та/чи надмірним попитом. Значне погіршення стану довкілля, включаючи воєнне забруднення, спричинене бойовими діями, створює додаткові екологічні ризики для місцевих громад.

Незважаючи на значні виклики економічній безпеці України, спричинені широкомасштабною війною, країні вдалося зберегти макроекономічну стійкість та адаптуватися до нових умов. Проте для подальшого зміцнення економічної безпеки необхідно зосередитися на стимулюванні відновлення виробничого потенціалу, забезпеченні фінансової стабільності, підтримці експортного

потенціалу, створенні сприятливих умов для інвестицій та інновацій, розробці ефективних механізмів соціального захисту населення, забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку регіональної інфраструктури.

Реалізація цих заходів дозволить посилити економічну безпеку України як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, створюючи основу для сталого розвитку та відновлення країни у повоєнний період. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку конкретних механізмів та інструментів подолання виявлених викликів, з урахуванням специфіки різних регіонів України та динаміки геополітичної ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ: Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, 2008. 48 с.
2. Державна служба статистики України. Валовий внутрішній продукт (2022). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд, липень 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-lipen-2023-roku>.

REFERENCES

1. Vlasiuk O.S. Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku [Theory and practice of economic security in the system of economic science]. Kyiv: Natsionalnyi instytut problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy, 2008. 48 p.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Valovyi vnutrishnii produkt (2022) [State Statistics Service of Ukraine. Gross Domestic Product (2022)]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Natsionalnyi bank Ukrainy. Makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad, lypen 2023 [National Bank of Ukraine. Macroeconomic and Monetary Review, July 2023].

Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-lipen-2023-roku>.